

Rapport fra selskapskontroll - Hamos forvaltning IKS

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Hemne kommune

Møtedato

31.05.2016

Saknr

17/16

Saksbehandler Sverre B. Midthjell

Arkivkode FE - 216, TI - &58

Arkivsaknr 14/146 - 17

Kontrollutvalgsekretariatets innstilling

Kontrollutvalget legger rapporten fram for kommunestyret med følgende innstilling:

Kommunestyret tar rapporten til orientering, og forventer at:

1. Eierne gjør en vurdering av styresammensetning og praksis for valg av styre i selskapet i tråd med revisors anbefalinger.
2. Selskapet sikrer at selvkostfondet brukes i samsvar med krav til selvkost.
3. Forskrift for husholdning i HAMOS vedrørende fritidsbebyggelse endres slik at den blir i tråd med krav fra Miljødirektoratet.
4. Selskapet og eierne sikrer at delegering av myndighet for innfordring av renovasjonsgebyret blir lik i eierkommunene.

Kommunestyret ber formannskapet og kommunens eierrepresentant sørge for at dette blir fulgt opp overfor selskapet.

Kommunestyret ber om at det rapporteres om oppfølging av punktene i forbindelse med kommunestyrets behandling av eierskapsmelding i 2017.

Vedlegg

Rapport fra selskapskontroll Hamos

Saksutredning

I Plan for forvaltningsrevisjon 2015-2016, vedtatt av kommunestyret, var Hamos forvaltning IKS høyeste prioriterte prosjekt. Kontrollutvalget vedtok på bakgrunn av dette i sak 28/14 å bestille selskapskontroll av Hamos. Kontrollutvalget inviterte også kontrollutvalget i øvrige eierkommuner om å delta i et samarbeid om dette. Kontrollutvalgene i Meldal, Skaun, Hitra, Frøya, Agdenes og Snillfjord vedtok å delta i dette samarbeidet. Innretningen på kontrollen har blitt til i dialog mellom disse kontrollutvalgene, sekretariatet og revisjonen.

Selskapskontrollen er gjennomført som en selskapskontroll med forvaltningsrevisjon og utført av Revisjon Midt-Norge IKS på vegne av kontrollutvalgene i de 7 samarbeidende kommunene, som har levert vedlagte rapport.

I rapporten tar revisjonen utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. **Er eierstyring og selskapsledelse i HAMOS i samsvar med gitte føringer og anbefalinger?**

Det er anbefalt fra KS at kommunene vedtar eierstrategier og årlig behandlet eiermeldinger. Revisor viser til at alle de 7 kommunene som rapporten gjelder har vedtatt eierstrategier, men bare to kommuner har behandlet eiermelding det siste året. Hemne kommune hadde siste rullering av eierskapsmelding i 2015, og oppfyller anbefalingen.

Det er revisors vurdering at selskapet oppfyller krav til representasjon og saker som skal behandles av eierne i representantskapet.

Når det gjelder selskapsledelsen legger revisor vekt på styret og at dette har nødvendig kompetanse til å lede selskapet. Revisor viser til at selskapet har vedtektsfestet bruk av valgkomité, men at det ikke er stilt spesifikke kompetansekrav eller dokumentert vurderinger av dette. Det er praksis for at kommunene nominerer kandidater til valgkomiteen, men revisor mener at kravene til kompetanse i styret burde blitt definert og formidlet til kommunene som kunne nominere på bakgrunn av dette.

Selskapet har 12 styremedlemmer, en fra hver kommune, høyere enn det selskapsavtalen og loven krever. Revisor mener eierne bør vurdere denne sammensetningen. Selskapet består i hovedsak av politiske representanter fra kommunestyrene i eierkommunene. Revisor påpeker at eierne bør være særlig oppmerksomme på habilitetsutfordringer som kan inntreffe når ledende politikere sitter i styret. Det sitter 3 ordførere i styret, som er særlig utsatt.

I følge revisor evaluerer styret eget arbeid og kompetanse i tråd med anbefalinger, har riktig kjønnsbalanse og har etablert etiske retningslinjer i tråd med KS-anbefalinger og lovverk.

2. Sikrer HAMOS et tydelig skille mellom kommersiell virksomhet og monopolvirksomheten?

Revisor viser til at selskapet har etablert adskilte regnskaper for avfallsområdene husholdning, fritid og slam i tråd med lovkrav. Husholdningsavfallet skal kreves inn til selvkost, og eventuelt overskudd av den innkrevede avgiften settes av til selvkostfond. Midler som avsettes til fond skal brukes i løpet av fem år, for å sikre at avgiftene kommer abonnentene til gode. Revisor viser til at fondene har hatt overskudd i fem år, som strider med retningslinjene for beregning av selvkost. For å ivareta retningslinjene må selskapet ifølge revisor bruke av fondene slik at de bygges ned.

Revisor viser til at Hamos også tilbyr tjenester innen næringsavfall, innfordring av renovasjonsgebyr og avfallsbehandling som har tilført selskapet 9,1 millioner i utbytte de siste 5 årene. Dette har blitt tilført egenkapitalen i selskapet.

3. Er det organisatoriske skillet av ledende roller i konsernet HAMOS i samsvar med anbefalinger?

Det er også krav til at det skal være organisatoriske skiller mellom kommersiell virksomhet og monopolvirksomhet for å unngå rolleblanding og kryssubsidiering. Revisor viser til at det ikke sitter styremedlemmer fra morselskapet i datterselskapene. Personer i ledelsen i morselskapet sitter i styrene i datterselskapene. Det er opprettet ordninger for å avverge habilitetsproblemer i anbudsprosesser som følge av dette. Revisor mener det er viktig at selskapet har fokus på samfunnsdebatten som trekker i retning av enda strengere krav til skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet.

Revisor viser til at Hamos mangler verktøy for eierstyring av datterselskaper, men peker på at det er positivt at arbeid med dette er i gang.

4. **Utføres tømmerrutiner, hytterrenovasjon og differensiering av avfallsgebyr i samsvar med krav?**

Revisor vurderer at Hamos har rutiner som sikrer likebehandling av abonnentene, og at andelen klager er redusert og vurderes som lavt i 2015.

Angående hytterrenovasjon så viser revisor til at Miljødirektoratet har kommet med en ny tolkning av forurensningsloven som innebærer at det ikke er anledning til å fritta fritidsboliger fra renovasjonsavgift på generelt grunnlag. Orkdal og Skaun kommuner har ikke hytterrenovasjon i dag. Revisor viser til at forskriften for eierkommunene til Hamos derfor må endres for å bli i tråd med regelverket.

Selskapet har en differensiering av avfallsgebyr for å motivere til reduksjon av avfall, noe som revisor vurderer er i samsvar med dagens krav.

5. **Fattes det vedtak om delegert myndighet for innkreving av renovasjonsgebyr fra den enkelte eierkommune til selskapet?**

Revisor viser til at eierkommunene har overført ansvar og myndighet til innfordring av renovasjonsgebyret til Hamos, men at overføringen av ansvar er forskjellig mellom kommunene etter at Hitra og Frøya kom inn i selskapet i 2006. Revisor mener dette bør gjøres likt for alle kommunene.

Revisors anbefalinger

På bakgrunn av de vurderingene som er oppsummert ovenfor kommer revisor med følgende anbefalinger:

Vi anbefaler HAMOS å:

Vurdere styresammensetning i lys av rapportens merknader, samt ut fra selskapets fremtidige behov

- *Sikre at avsatt overskudd i selvkostfondet brukes i samsvar med krav til selvkost*
- *Endre forskrift for husholdning i HAMOS vedrørende fritidsbebyggelse, slik at den blir i samsvar med nye avklaringer fra miljødirektoratet*
- *Sikre lik delegering av myndighet for innfordring av renovasjonsgebyret hos eierkommunene i HAMOS*

Kontrollutvalgssekretariatets konklusjon

Sekretariatet mener rapporten kaster lys over en rekke sentrale problemstillinger knyttet til Hamos forvaltning IKS, og anbefaler at kontrollutvalget legger den fram for kommunestyret med en oppfordring om å følge opp revisors anbefalinger. I tråd med prinsippene for eierstyring i Hemne kommune, er det naturlig at kommunestyret legger ansvaret for oppfølging til formannskapet som eierskapsutvalg og kommunens eierrepresentant. Sekretariatet mener det er hensiktsmessig at det rapporteres om oppfølgingen i forbindelse med den årlige rulleringen av eierskapsmeldingen, men antar at det vil være for knapp tid frem til behandlingen i 2016 til at kommunestyret kan forvente betydelig fremdrift.